

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/1/2022
Identifikačné číslo spisu:	1516201891
Dátum vydania rozhodnutia:	25.10.2023
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1516201891.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Dušana Čimu a sudkýň JUDr. Terézie Mecelovej a JUDr. Jany Zemkovej, PhD., v spore žalobkyne Poľnohospodárska Pôda s.r.o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpenej splnomocnenkyňou LawService, s. r. o., so sídlom vo Zvolene, Stráž 223, proti žalovanému P. U., narodenému XX. U. XXXX, D., H. XXX/XXX, zastúpenému splnomocnenkyňou BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Laurinská 4, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 12C/107/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 27. júna 2018 sp. zn. 6Co/63/2018, 6Co/64/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie zamietla.

Žalobkyňa je povinná zaplatiť žalovanému náhradu trov dovolacieho konania vo výške určenej súdom prvej inštancie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 28. júna 2017 č. k. 12C/107/2016-92 zamietol žalobu, ako aj návrh na prerušenie konania a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v plnej výške. Takéto rozhodnutie odôvodnil právne ust. § 137, § 162 ods. 1 a 3 a § 228 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „CSP“), § 46 ods. 1, § 123, § 129 ods. 1, § 130 ods. 1, § 132 ods. 1 a § 133 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OZ“) a § 6 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vychádzal z toho, že žalobkyňa sa žalobou došlou súdu prvej inštancie 12. februára 2016 domáhala určenia, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností nachádzajúcich sa v kat. úz. D., obec Lužianky, okres Nitra, zapísaných Okresným úradom Nitra, katastrálny odbor (ďalej tiež len „katastrálny úrad“) na LV č. XXXX, parcely registra "C" č. 3081 - orná pôda o výmere 9.032 m² (ďalej len „sporná nehnuteľnosť“) a podaním došlým okresnému súdu 10. marca 2017 navrhla zmenu žaloby uplatnením modifikovanej požiadavky na určenie, že bola výlučnou vlastníčkou spornej nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia na

základe rozhodnutia Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky o vyvlastnení z 18. augusta 2016 č. OU- NR- OVB2-2016/032185-53 v spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, odbor štátnej stavebnej správy z 10. októbra 2016, č. 24929/2016/B624-SV/64203/To; takýto návrh však uznesením predchádzajúcim rozsudku (z 30. marca 2017 č. k. 12C/17/2016-76) zamietol. Vecne súd prvej inštancie uzavrel, že 11. júna 2015 bola medzi žalobkyňou ako kupujúcou a žalovaným ako predávajúcim uzatvorená kúpna zmluva, predmetom ktorej bol prevod spornej nehnuteľnosti; následne bol na jej základe povolený vklad vlastníckeho práva (rozhodnutím katastrálneho úradu z 24. júla 2015 sp. zn. V 5234/15), listom z 30. júla 2015 žalovaný od kúpnej zmluvy odstúpil, v konaní o proteste prokurátora došlo k zrušeniu vklad povoľujúceho rozhodnutia katastrálneho úradu a neskôr k prerušeniu konania. Mal za preukázané, že spoločnosť MH Invest, s.r.o., Bratislava, Trnavská cesta 100 bola zapísaná v katastri ako vlastník spornej nehnuteľnosti, získanej ňou od žalovaného, následne prevedenej na spoločnosť MH Invest II, s.r.o. a napokon vyvlastnenej rozhodnutiami uvedenými vyššie. Konštatoval, že žalobkyňa nemala naliehavý právny záujem na požadovanom určení a to z dôvodu, že nadobudnutie vlastníctva vyvlastnením je osobitný druh nadobudnutia vlastníctva, ktoré nie je odvodené od práv právneho predchodcu (jedná sa o originárne nadobudnutie vlastníckeho práva), aktuálny evidovaný vlastník nehnuteľnosti nebol právnym nástupcom žalovaného a ani z dôvodu uplatňovania si náhrady za vyvlastnenie žalobkyňa nemala naliehavý právny záujem na podanej žalobe, pretože žalovaný mal vyplatenú kúpnu cenu a úschova náhrady za vyvlastnenie sa týkala vzťahu medzi spoločnosťami MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o. Zdôraznil, že aj keby bola žalobkyňa v konaní úspešná, neprinieslo by to žiadnu zmenu v právnom postavení strán, nakoľko došlo k vyvlastneniu nehnuteľnosti. Žalovaný navyše nebol ani pasívne legitimovaný, pretože nie je a ani v čase vyvlastnenia nebol vlastníkom spornej nehnuteľnosti (evidovaným v katastri) a z tohto dôvodu bola bez významu okresným súdom neprípustená zmena žaloby (keď podľa § 137 písm. c/ CSP je možná žaloba o určenie, či tu právo je alebo nie je a nie, či bolo alebo nebolo). Ani správne konania (správnejšie konania vo veciach správneho súdnictva - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolačí súd“) na krajských súdoch v Nitre a Bratislave by nepriniesli zmenu schopnú ovplyvniť nazeranie na problémy naliehavého právneho záujmu a pasívnej legítimácie a preto nebol dôvodným ani návrh žalobkyne na prerušenie konania; dôvodil tiež okresný súd, ktorý napokon rozhodnutie o trovách konania odôvodnil právne ust. § 255 ods. 1 CSP i s odkazom na § 257 rovnakého zákona a vecne plným procesným úspechom žalovaného.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej tiež len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 27. júna 2018 sp. zn. 6Co/63/2018, 6Co/64/2018 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 aj 2 CSP potvrdil; žalovanému priznal náhradu trov odvolacieho konania v plnej výške a odvolanie žalobkyne proti uzneseniu zamietajúcemu návrh na zmenu žaloby podľa § 386 písm. c/ CSP odmietol. V celom rozsahu sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie uvedenými v napadnutom rozsudku. S poukazom na ustanovenia § 137 písm. c/ a § 220 ods. 2 CSP konštatoval, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie je vyčerpávajúco správne skutkovo aj právne zdôvodnený, súd prvej inštancie ním prijaté právne závery primerane vysvetlil, z odôvodnenia jeho rozsudku nevyplýva jednostrannosť ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu a okresný súd zrozumiteľným spôsobom vysvetlil dôvody, pre ktoré žalobu zamietol; takže bolo namieste uspokojiť sa aj s len skrátenou formou odôvodnenia potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu. Závery súdu prvej inštancie o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení sú taktiež správnymi a zodpovedajú judikatúre najvyššieho súdu (1Cdo/91/2016) i Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež len „ústavný súd“, II. ÚS 137/08), čo obdobne platí aj u záverov o nedostatku vecnej (tzv. pasívnej) legítimácie žalovaného, o nespôsobilosti privedenia naliehavého právneho záujmu ani záujmom žalobkyne na vyplatení náhrady za vyvlastnenie (ktorý vzťah sa aj podľa odvolacieho súdu týka len spoločností MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o.) a tiež o nemožnosti ovplyvnenia výsledkami konaní vo veciach správneho súdnictva, iniciovaných žalobkyňou, záverov vedúcich k zamietnutiu žaloby (takže nebol ani dôvod na prerušenie konania). Proti uzneseniu, ktorým súd prvej inštancie zamietol návrh na zmenu žaloby, zákon neprípúšťa odvolanie a na tomto nič nemenilo, že nesprávne bol formulovaný výrok takeého procesného rozhodnutia (správne malo dôjsť k

neprípusteniu zmeny žaloby), ak zmysel a podstata rozhodnutia ostali rovnaké, argumentoval tiež krajský súd.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Namietala, že nižšie súdy jej nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) a zároveň, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP). Záver súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu považovala za arbitrárny. Odvolaciemu súdu vytýkala, že poukázal na všeobecne formulované závery judikatúry, avšak bez akejkoľvek skutkovej spojitosti s posudzovaným prípadom. Nesprávny procesný postup súdu mal spočívať v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia vyrovňavajúceho sa so všetkými podstatnými a relevantnými argumentmi; v nesprávnom posúdení záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu a tiež v nezhladnutí vady na ujmu jej procesných práv v tom, že súd prvej inštancie neprípustil zmenu žaloby a ani takého rozhodnutie riadne neodôvodnil. Vo veci posúdenia otázky pasívnej legitímácie žalovaného bolo nutné sa podľa dovolateľky vysporiadať so skutkovou situáciou, že v katastri je zapísaná poznámka o prebiehajúcom konaní v zmysle ustanovenia § 228 ods. 2 CSP, ktoré rozširuje právnu záväznosť aj na ďalšie subjekty, pretože hlavným argumentom pre označenie subjektov zapísaných v katastri je skutočnosť, aby rozhodnutie voči nim bolo záväzné. Zároveň namietala nesprávne právne posúdenie veci aj vo vzťahu k právnej otázke, či naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legitímáciu ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému, považujúc túto otázku za zásadnú (z dôvodu potreby odstránenia právnej neistoty v právnych vzťahoch. Navrhla zrušenie rozsudku odvolacieho súdu v celom rozsahu (s inak explicitne nevyjadreným návrhom aj na vrátenie veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie).

4. Žalovaný navrhol dovolanie zamietnuť, majúť za to, že napadnutý rozsudok je vecne správny aj riadne odôvodnený a argumentácia z dovolania na tomto nič nemení.

5. Osobitným podaním zo 17. septembra 2019 došlým najvyššiemu súdu 30. deň rovnakého mesiaca i roka potom dovolateľka v zmysle § 444 ods. 2 CSP navrhla tiež odloženie právoplatnosti dovolaním napadnutého rozsudku.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie treba považovať (hoc aj len v časti opieranej o úpravu z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a aj tam - ako bude uvedené neskôr - len čiastočne) za prípustné, toto však nebolo dôvodné.

7. Ešte pred objasnením dôvodov, pre ktoré to bolo tak, je ale žiadúce uviesť, že pri posudzovaní návrhu dovolateľky na odklad právoplatnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia najvyšší súd nezistil splnenie podmienok pre vyhovieť návrhu v zmysle ustanovenia § 444 ods. 2 CSP (existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa pre takýto postup) a preto v súlade so svojou ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

8. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

9. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných

prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

10. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP.

K časti dovolania opieranej o § 420 písm. f/ CSP

11. Podľa § 420 písm. f/ CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

13. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

14. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

16. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tomto konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019, 4Cdo/120/2019 alebo 4Cdo/140/2019).

17. Dovolateľka vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietala arbitrárny, nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, bez akéhokoľvek posúdenia skutkových okolností, ako aj zjavné neodôvodnenie napadnutého rozhodnutia; okrem toho tiež „odobrenie“ ním nepripustenia zmeny žaloby súdom prvej inštancie.

18. Pod nesprávnym procesným postupom súdu treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa znemožnila strane realizácia procesných práv majúcich jej slúžiť na ochranu a obranu jej práv a záujmov v konaní, pričom miera tohto porušenia bude znamenať nespravodlivý súdny proces. Pri posudzovaní namietaného nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte

celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietať alebo zvrátiť nesprávny postup súdu. V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné poznamenať, že odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nemusí dať odpoveď na všetky odvolacie námietky uvedené v odvolaní, ale len na tie, ktoré majú pre rozhodnutie o odvolaní podstatný význam, ktoré zostali sporné, alebo na ktoré považuje odvolací súd za nevyhnutné dať odpoveď z hľadiska doplnenia dôvodov rozhodnutia súdu prvej inštancie (II. ÚS 78/05). Ako vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom odvolacieho súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti jeho rozhodnutia (I. ÚS 188/06).

19. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 383/06).

20. V danom prípade podľa názoru dovolacieho súdu napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spĺňa náležitosti odôvodnenia rozhodnutia (§ 393 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP), a preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľné, neodôvodnené, či zjavne arbitrárne (svojvoľné) rozhodnutie. Odôvodnenie potvrdzujúceho rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým došlo k odvolaniu sa na úpravu z § 387 ods. 2 CSP (a teda k vyhotoveniu odôvodnenia v skrátenej forme) treba posudzovať v spojení s rozhodnutím súdu prvej inštancie (jeho odôvodnením) ako jeden vecný celok (v kompletizujúcej jednote). Pri takomto nazeraní na problém odôvodnenie rozsudku zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia, v rámci ktorého súslednosti jednotlivých častí odôvodnenia a ich obsahové (materiálne) náplne zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť aj všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení neabsentuje žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť. Argumentácia odvolacieho súdu je koherentná a jeho rozhodnutie konzistentné, logické a presvedčivé, premisy v ňom zvolené, aj závery, ku ktorým na ich základe dospel, sú prijateľné pre právnickú aj laickú verejnosť. Z odôvodnenia rozhodnutí oboch nižších súdov je zrejmé, z akých skutkových zistení a právnych úvah vychádzali, keď dospeli k záveru o nedôvodnosti požiadavky žalobkyne (pred zmenou žaloby a rozhodnutím o nej). Súd prvej inštancie náležite objasnil, z akého dôvodu žalobkyňa nemala naliehavý právny záujem na určení, že je vlastníčkou spornej nehnuteľnosti a že naliehavý právny záujem tu nebol ani z dôvodu uplatňovania si (žalobkyňou) náhrady za vyvlastnenie, pretože žalovaný mal vyplatenú kúpnu cenu a úschova náhrady za vyvlastnenie sa týka vzťahu medzi spoločnosťami MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o. Okresný súd pripomenul, že aj keby bola žalobkyňa v konaní úspešná, neprinieslo by to žiadnu zmenu v právnom postavení sporových strán, vzhľadom na to, že došlo k vyvlastneniu nehnuteľností a doplnil, že žalovaný nebol v konaní ani pasívne legitimovaný, pretože v čase vyvlastnenia nebol vlastníkom spornej nehnuteľnosti. Odvolací súd považoval uvedené závery súdu prvej inštancie za právne správne a uzavrel, že naliehavý právny záujem na žalobkyňou požadovanom určení nebol daný, pretože toto by nemalo (nemohlo mať) vplyv na zmenu aktuálne zapísaného vlastníka nehnuteľnosti, nakoľko tomu bránilo nasmerovanie požiadavky zo žaloby proti osobe, ktorej neprislúchal status aktuálne v katastri zapísaného vlastníka nehnuteľnosti. Aktuálne evidovaný vlastník pritom nadobudol nehnuteľnosť vyvlastnením v zmysle zákona č. 282/2015 Z. z. a nebol právnym nástupcom žalovaného.

21. So zreteľom na uvedené možno konštatovať, že odvolací súd pri hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov neopomenul vziať do úvahy žiadnu z namietaných skutočností, či skutočností, ktoré v konaní vyšli najavo, a je zrejmé, ako a z akých dôvodov meritórne vo veci samej rozhodol. Za procesnú vadu konania podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že žalobkyňa sa s rozhodnutím odvolacieho súdu nestotožňuje a že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa jej predstáv. Samotná skutočnosť, že dovolateľ so skutkovými a právnymi závermi vyjadrenými v odôvodnení rozhodnutí nižších súdov nesúhlasí a nestotožňuje sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo

vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

22. Pokiaľ šlo o námietku neodôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie o nepripustení zmeny žaloby, ani v tomto prípade nešlo dať podľa dovolacieho súdu dovolateľke za pravdu. Súd prvej inštancie totiž už v písomnom vyhotovení samostatného uznesenia takýto svoj postup odôvodnil, hoc aj len stručnejšie, zákonným dôvodom spočívajúcim v nepoužiteľnosti výsledkov skoršieho konania pre konanie o zmenenej žalobe (§ 143 ods. 1 CSP), takéto odôvodnenie doplnil ešte aj v rozsudku poskytnutím argumentácie, prečo podľa jeho názoru by ani pripustenie zmeny žaloby nemohlo na výsledku konania nič zmeniť (v tejto súvislosti porovnaj i bod 17 odôvodnenia, tretiu vetu od konca), odvolací súd sa aj s takouto argumentáciou stotožnil a zároveň poskytol vlastné dôvody, pre ktoré nešlo vecne preskúmať správnosť tohto procesného rozhodnutia a napokon vo všeobecnosti platí, že nepripustenie zmeny žaloby v sporoch druhovo totožných s tým v prejednávanej veci nemôže privodiť žiadnu ujmu na procesných právach žalobcu, ak tento preňho neželaný dôsledok rozhodnutia súdu môže eliminovať tým, že svoju časovo nelimitovanú požiadavku uplatní novou žalobou.

K časti dovolania opieranej o § 421 ods. 1 písm. b/ CSP

23. Keďže odvolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa neopodstatnene namietala, že jej odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP vyvodit' nešlo, pristúpil k posúdeniu dovolania aj z hľadiska ďalšieho uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

24. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Výpočet dôvodov uvedených v § 421 ods. 1 CSP je taxatívny (úplný). Všetky dôvody prípustnosti dovolania, ktoré nie sú vymenované v tomto ustanovení, sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, riešenie ktorej viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu. Táto otázka má byť vymedzená tak, aby odpoveď na ňu priniesla vyriešenie právneho problému, a zároveň aby jej právne posúdenie odvolacím súdom prinieslo všeobecné riešenie tej istej typovej právnej situácie.

25. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie nedostatku vecnej (tzv. pasívnej) legitímácie žalovaného v spore, ako aj posúdenie (ne)existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe. Bolo potrebné sa podľa nej vysporiadať s takou skutkovou situáciou, ak je v katastri zapísaná poznámka o prebiehajúcom konaní v zmysle § 228 ods. 2 CSP, ktoré rozširuje právnu záväznosť aj na ďalšie subjekty, pretože hlavným argumentom pre označenie subjektov zapísaných v katastri je tá skutočnosť, aby bolo rozhodnutie voči ním záväzné. Podľa názoru žalobkyne dosiaľ nebola riešená ani otázka, či „naliehavý právny záujem nenahrádza (chýbajúcu) pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému“.

26. Vo vzťahu k takto vymedzeným otázkam síce neplatí, že by ich ešte najvyšší súd neriešil (stalo sa tak, napr. v jeho rozsudku z 29. septembra 2022 sp. zn. 4Cdo/24/2022), nakoľko však z pohľadu existencie dovolaním uplatneného dovolacieho dôvodu (a v jeho rámci tiež tvrdeného dôvodu prípustnosti dovolania) je rozhodujúci čas rozhodnutia odvolacieho súdu a najmä čas podania dovolania a tie v tentoraz prejednávanej veci pripadli na 27. jún 2018, resp. na 28. september rovnakého roka, t. j. ešte na čas pred vydaním vyššie uvedeného rozsudku, dovolanie opierané o tento dovolací dôvod bolo treba považovať za prípustné (čo však nemožno zamieňať s jeho dôvodnosťou).

27. Vo vzťahu k ustanoveniu § 228 ods. 2 CSP (ktorého interpretácia mala aj v tentoraz prejednávanej veci povahu tej v čase podania dovolania neriešenej otázky, na ktorej riešení bolo závislým rozhodnutie odvolacieho súdu a aj súdu prvej inštancie) je dovolací súd toho názoru, že poznámka o prebiehajúcom konaní síce pôsobí aj voči neskorším nadobúdateľom nehnuteľnosti a prioritne má upozorňovať na to, že v prebiehajúcom konaní môže byť určené vlastnícke právo osoby, ktorá si dala poznámku zapísať a prípadné pozitívne rozhodnutie sa bude vzťahovať aj na neskorších vlastníkov; v tomto konaní však žalobkyňa nežiadala dosiahnutie zápisu jej osoby do katastra nehnuteľností ako vlastníčky usilujúc o potvrdenie existencie takéhoto jej práva a jeho následné uplatňovanie, ale svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení odôvodňovala rozhodnutím o vyvlastnení nehnuteľnosti a jej nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Platí pritom, že poznámka má význam iba vtedy, ak dôjde na základe rozhodnutia k zápisu nového vlastníka do katastra nehnuteľností. Za predpokladu, že žalobca nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem, potom podľa ustálenej judikatúry nie je potrebné sa zaoberať ani vecou samou (tu rozumej vecnou opodstatnenosťou požiadavky zo žaloby), keďže tu chýba základný procesný predpoklad určovacej žaloby (ktorým je práve naliehavý právny záujem).

28. Dovolací súd na základe ním vykonaného prieskumu v databáze rozhodnutí najvyššieho súdu („iura novit curia“ - I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017) zistil, že dovolateľkou nastolená otázka vzájomného vzťahu naliehavého právneho záujmu a vecnej legitimácie dovolacím súdom už riešená bola a to vo viacerých rozhodnutiach. Nech aj výslovná odpoveď na otázku, či existencia jednej podmienky môže (alebo naopak nemôže) nahradiť tú druhú v takejto skoršej rozhodovacej praxi nezaznela (stalo sa tak až v rámci rozhodnutia uvedeného v bode 26 zhora), súdna prax sa ustálila na názore, že naliehavý právny záujem a vecná legitimácia sú úzko prepojené, zároveň sa však jedná o dve rôzne podmienky úspešnosti určovacích žalôb (z ktorých tá prvá má inak pôvod v procesnom a druhá naopak v hmotnom práve).

29. Podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby je právny záujem na požadovanom určení, na skúmaní ktorého aj nižšie súdy založili svoje rozhodnutia. Právny záujem, o ktorom je reč, musí byť naliehavý a žalobca má naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je, alebo nie je vtedy, ak je tvrdené právo neisté alebo ohrozené za predpokladu, že vyhovujúcim určovacím rozsudkom možno túto neistotu alebo ohrozenie odstrániť (R 17/1972).

30. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu a či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti vedúce k sporu medzi stranami a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je a na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý rieši (odstraňuje neistotu vzťahu sporových strán alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Rešpektujúc zásadu hospodárnosti konania sa súd musí zaoberať otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe už po začatí konania, pričom naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť daný aj v čase rozhodovania (napr. 5Cdo/264/2007, 4Cdo/111/2008 a 5Cdo/31/2011). Naliehavý právny záujem nie je daný, ak sa petit žaloby, jej skutkové tvrdenia a právne hodnotenie neviažu na odstránenie konkrétnej spornosti žalobcom uplatneného práva (R 22/2017).

31. Vecnou legitimáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva. Vecne legitimovaným je ten, kto je subjektom hmotnoprávneho vzťahu, o ktorom sa v procese rozhoduje. Všeobecne možno uviesť, že vecnou legitimáciou treba rozumieť stav, kedy jeden účastník konania (žalobca) je subjektom hmotnoprávneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide (je aktívne vecne legitimovaný) a účastník na opačnej procesnej strane (žalovaný) je subjektom hmotnoprávnej povinnosti (je pasívne vecne legitimovaný). V konaní o určení, či tu právny vzťah alebo právo, je či nie je, má vecnú legitimáciu ten, kto je účastníkom právneho vzťahu alebo práva, o ktoré v konaní ide, alebo ten, koho právnej sféry sa sporný právny vzťah alebo právo týka. Vecnú legitimáciu v konaní o určení, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, nemajú výlučne tí, ktorí sú účastníkmi sporného vzťahu alebo práva; prípustné je tiež určenie

právneho vzťahu alebo práva, ktorých sa žalobca z hľadiska hmotného práva nezúčastnil, ak sa právny vzťah alebo právo dotýka jeho právnej sféry a ním požadované určenie preto môže ovplyvniť jeho právne postavenie (napr. 3Cdo/51/2009).

32. Pasívne legitimovanou stranou v spore o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je ten, kto je zapísaný v katastri nehnuteľností ako vlastník, ak sa nepreukáže opak [§ 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších zmien a doplnení]. Nižšie súdy (nad rámec konštatovania, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení nie je daný) zhodne dospeli k právnomu záveru, že žalovaný, keďže v čase ich rozhodovania a inak ani v čase vyvlastnenia nehnuteľnosti nebol jej vlastníkom, nie je v konaní ani pasívne vecne legitimovaný.

33. Nižšie súdy v odôvodneniach svojich rozsudkov akcentovali, že primárnym dôvodom zamietnutia žaloby v prejednávanej veci bol nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení na strane žalobkyne (ako to zistil aj súd prvej inštancie), s odôvodnením, že požadované určenie by nemalo vplyv na zmenu aktuálne zapísaného vlastníka predmetných nehnuteľností. Vychádzali z toho, že aktuálne evidovaný vlastník nehnuteľnosť nadobudol vyvlastnením v zmysle zákona č. 282/2015 Z. z. a nie je právnym nástupcom žalovaného, z čoho náležitým spôsobom vyvodili, že samotný petit žaloby sa neviaže na odstránenie konkrétnej spornosti žalobkyňou uplatňovaného práva. Z uvedeného dôvodu (keďže žalobkyňou požadované určenie nemôže ovplyvniť jej právne postavenie v spore) časť dovolaním nastolenej otázky sformulovanej spôsobom „či naliehavý právny záujem nenahrádza (chýbajúcu) pasívnu vecnú legitimáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému“ vykazuje aj znaky akademicnosti, ak jej podstatou je požiadavka na odpoveď, či požiadavka na splnenie jednej podľa nižších súdov nesplnenej podmienky vyhovenia žalobe môže byť nahradená splnením druhej taktiež podľa nižších súdov nesplnenej podmienky.

34. Napriek práve uvedenému (v príslušnej časti prípustnosť dovolania vylučujúcemu) však na okraj možno uviesť, že dovolací súd za správne riešenie tejto otázky považuje to, podľa ktorého na úspech určovacej žaloby je potrebné splnenie oboch podmienok (teda jedna druhú nenahrádza).

35. V danom prípade vo vzťahu medzi žalobkyňou a žalovaným neexistuje spornosť vlastníckeho práva, a preto žalobkyňa nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem. Ak sa zamietajúca žaloba pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, je vylúčené zaoberať sa žalobou vo veci samej (napr. 1Cdo/26/07, 1Cdo/91/06 a 2Cdo/231/07). Otázka potreby skúmania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, na vyriešení ktorej založili rozhodnutia zhodne oba nižšie súdy je otázkou, ktorá bola dovolacím súdom opakovane riešená (napr. 8Cdo/156/2018 či 4Cdo/134/2020). Rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/134/2020, vydaný v obdobnej právnej veci, prešiel inak aj testom ústavnosti (III. ÚS 117/2022), pričom ústavný súd v konaní o ústavnej sťažnosti uviedol, že zamietnutie žaloby neprestavovalo odopretie spravodlivosti v podobe neochoty súdov konajúcich o určovacej žalobe zaoberať sa zodpovedajúcou vecnou argumentáciou a zaujal k nej decízne stanovisko že „... zamietnutie sťažovateľovej určovacej žaloby nie je záverom o tom, že mu nesvedčí právo na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ale len dôsledkom toho, že sťažovateľ na presadzovanie tohto svojho hmotného práva zvolil neadekvátnu procesnú formu - žalobu o určenie vlastníckeho práva k dotknutej nehnuteľnosti.“ (...) „Pri vysporiadaní sa s neprávny právny posúdením veci najvyšší súd sťažovateľovi zrozumiteľne vysvetlil rozdiel medzi podmienkou pasívnej vecnej legitimácie a naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe. Odkázal na vlastné rozhodnutia dokumentujúce ustálenú judikatúru v predmetnej otázke (body 31-33 napadnutého rozsudku). Následne podčiarkol rozhodné okolnosti sťažovateľovej veci (body 34, 35 a 38 napadnutého rozsudku) a vyvodil záver, podľa ktorého odvolací súd rozhodoval o otázke, ktoré je stabilizované judikovaná najvyšším súdom, a súčasne predmetnú právnu otázku (nedostatok naliehavého právneho záujmu a nedostatok pasívnej vecnej legitimácie) posúdil správne.“

36. Odvolací súd tak rozhodol v súlade so zaužívanou praxou najvyšších súdnych autorít a napadnutým rozsudkom sa neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/

CSP).

37. Dovolaciemu súdu preto zo všetkých vyššie priblížených dôvodov neostávalo iné, než dospieť k záveru, že dovolanie žalobkyne (v časti, v ktorej šlo usudzovať na jeho prípustnosť) nie je dôvodné. Preto s ním naložil spôsobom uvedeným v prvej vete výroku tohto jeho rozsudku (§ 448 CSP).

38. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania rozhodol podľa § 453 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP tak, že v súlade so zásadou úspechu uložil neúspešnej žalobkyni povinnosť zaplatiť úspešnej žalovanej náhradu trov dovolacieho konania, ktorej výšku určí súd prvej inštancie (§ 262 ods. 2 CSP).

39. Tento rozsudok prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.